

»FÄDERNAS VÄG»

FINLANDS KAMP OCH TRO

Av professor G. O. ROSENQVIST, Åbo

MEDAN Finland förde sin senaste hårda kamp, publicerade landets främsta kyrkliga tidning, »Kotimaa», en ledande artikel, benämnd »Fädernas väg», som torde ge ett samlat uttryck åt vårt folks fosterländska och religiösa syn på händelserna.

Fädernas väg har varit stridernas väg. Av de cirka trettio generationer, som i historisk tid levat i Finland, ha blott några få njutit fred. Alla de andra ha upplevt krig. Än ha de försvarat sitt land, än kämpat på främmande mark, stundom i fjärran länder. Våra tappra män av i dag, som bjuda sitt liv till offer för fosterlandets frihet, för hem och kristen tro, vandra fädernas väg — såsom dessa utan att klaga.

Fädernas väg har varit de stora ansträngningarnas väg. Vare sig det gällt att rödja ödemarken och torka kärren eller att sedan, när fienden bränt byar och rövat all egendom, åter börja på nytt, bygga nya gårdar och odla förvildad mark, har det krävts mycken möda och seg uthållighet. Detta land har icke jollrat eller klemat med sitt folk. — Under krigen ha städse kvinnor, barn och åldringar gjort männens arbete bakom fronten. Vi vandra fädernas väg.

Våra fäders väg har genom tiderna varit sorgens och tårarnas väg. Ständigt ånyo ha våra förföljare förhärjat våra hem och förstört allt, som varit kärt för vårt folk. Vem förmår räkna dem, som under sekternas gång stupat för hem och land! Vilken mängd av smärta har icke under tidernas lopp fyllt Finlands hem och dess bebyggares hjärtan! Med tårar ha de ädla frön fuktats, som gömmts i gravarna och som helgat våra fäders mark. Nu redas åter hjältegravarna. Från släktled till släktled har fädernas väg varit densamma som vår.

Fädernas väg har även städse varit hoppets och trons väg. Man har utstått stora ansträngningar vid tanken på barn och barnbarn, i förhoppningen att deras liv därigenom skulle bli lättare.

Med hoppet har gudsförtröstan varit förbunden. Visst har tron stundom kunnat likna en rykande veke. Den har dock förmått förläna vårt folk hopp och frimodighet.

Fädernas väg har varit bödens väg. Inför sin Gud ha uttröttade och pinade människor burit fram sin nöd, sitt hopp, sin svaghet och sitt hjälpbehov. Vägen har också varit en kyrkväg. Fäderna ha aldrig låtit vägen till Herrens hus växa igen.

Fädernas väg har för vårt folk genom tiderna varit de stora välsignelsernas väg. Prövningarna ha blivit till välsignelse genom att vägen varit människors, som byggt sitt hopp och sin tro på Gud.

Det är huvudinnehållet i »Kotimaas» artikel.

Man kan icke förstå innersidan av Finlands historia, utan att beakta den betydelse, som folkfromheten haft för utvecklingen. De religiösa väckelserörelser, som under 1700- och 1800-talen gingo fram genom bygderna, lämnade djupa spår i folkmentaliteten. Av dessa fromhetsrörelser, som fortfarande äro en levande kraft i folklivet, står den finska pietismen främst i omfattning och betydelse. I den har den finska folksjälens funnit en fromhetsform, som motsvarar dess innersta kynne. Ett djupt botallvar, en stark känsla av människans synd och ovärdighet, en bidande längtan efter Guds nåd äro typiska drag för de »väckta». Därtill ansluta sig en ödmjuk förtröstan på Guds hjälp och beredvillighet att lida under hans tuktande hand.

Det innerliga, personligt avgjorda trosoliv, som varit en frukt av pietismen och de andra folkliga väckelserörelserna, har förenat sig med det nationella medvetandet till en religiöst grundad fosterländsk anda, präglad av stor hängivenhet och offervilja. I olika skeden av landets historia har denna anda visat sin kraft att göra passivt motstånd mot olag och förtryck, att bevara fosterländska värden genom hårda tider, ja, att bära svärd och lida döden i det älskade Finlands tjänst. Österbottens »väckta» gävo ett värdefullt bidrag till den vardande armén vid frihetskriget utbrott i januari 1918.

I Finlands ödesstunder vintern 1939—1940 var angriparen det enligt sina egna resolutioner religionslösa, över sin gudlöshet stolta Sovjet. Det ligger i sakens natur att angreppet för vårt folk framstod som ett hot mot Kristi kyrkas bestånd i våra byg-

der: kriget blev en religiös plikt, som troheten mot den kristna tron gjorde ofrånkomlig. Denna syn på kriget var utan allt tvivel en av orsakerna till den kraft, som vår folkhär utvecklade. Den fick också det goda samvetets instinktiva stöd av medvetandet att vårt folk ej velat kriget, utan tvungits därtill.

Den optimism, som rätt allmänt utmärkte folkstämningen i vårt land under kriget, hade delvis sina rötter i en stark gudsförtröstan. Optimismen kunde väl i många fall sakna djupare motivering, men t. ex. i de av våra religiösa folkrörelser eller eljes av personlig fromhet behärskade kretsarna var denna stämning förenad med alltför mycket av ihärdig bön och offervilja för att kunna stämplas som ytlig. Man hämtade styrka av bibelord — bl. a. ur Gamla testamentet — som tycktes äga direkt tillämpning på vårt läge. Den Gud, som lovat skona Sodom, om där fanns tio rättfärdiga, skulle icke låta Finlands bedjande folk gå under. Även Finlands historia, som förtäljde om underbar räddning ur svåra lidanden och faror, tedde sig som ett löfte. Och så kommo de lysande framgångarna vid fronten: alla löften och förhoppningar tycktes ju vara på väg att bli verklighet! Att segrarna även gävo stoltheten och den chauvinistiska optimismen luft under vingarna kan ej förnekas.

Det tunga öde, som drabbade Finlands folk, tedde sig som ett ställföreträdande lidande: skulle icke även andra folk skörda välsignelse därav? Måhända vågade man tillskriva Finlands hjältemodiga och framgångsrika kamp rent av en världshistorisk betydelse. Blottade den icke inför all världen världslästa innersta art? Öppnade den icke i ett kaotiskt, dystert världsläge väg för hopp och tro? Att även här tankarna stundom antogo proportioner, som glömde verklighetsgrunden, må ej döljas.

Om fromheten vid fronten har mycket skrivits, även i Sveriges tidningar. Det är uppenbart, att det stora allvaret gjorde det religiösa behovet levande och starkt. Där fanns många, som redan under lugnets och lyckans dagar vuxit in i gudsförtröstans och den dagliga börens livssfär. När allt jordiskt vacklade och kravet på kraft och uthållighet stegrades till det övermänskliga, bands hjärtat än fastare vid evigheten. För andra blevo krigets upplevelser en makt, som gjorde barndomens tro och bön eller en förut latent religiös känsla levande. Psalmböcker, Nya testamenten och annan religiös litteratur spriddes i mängd och mottogos med stor tacksamhet. Många ville bli delaktiga av nattvarden.

Man gick in i striden i medvetandet av att stå i Guds händer. Och soldaterna berättar om talrika fall av underbar räddning, för vilka de för sin del i gripen tacksamhet prisar Guds skyddande ingripande.

Ett vittnesbörd om andan i trupperna möter i ett brev av en officer, skrivet på Karelska näset i mediet av januari:

»Självfallet kan jag endast tala om den division, där jag själv arbetar. En mycket stark religiös väckelse pågår som bäst här. Särskilt är den märkbar bland officerarna. Jag kan försäkra Dig, att nog ingen av oss, befäl, underbefäl eller manskap här skulle glömma sin aftonbön. Det är ju en sak för sig vilken tid på dygnet den blir läst. Det är egendomligt att se huru den ena efter den andra tyst knäpper sina händer och en stund ligger med slutna ögon. Först därefter drar han filten bättre omkring sig och somnar in. Likaså då en patrull går ut, så är alltid den sista hälsningen: 'Herran haltuun!' ('I Herrens beskydd!') Det är nog inga tomma ord. De äro menade så ur hjärtats djup, som någonsin. Här ute om någonsin kommer man till insikt om sin egen litenhet. Vi inse och förstå alla, att en högre makt har hand om oss.»

Den ofta diskuterade frågan, i vilken mån »krisreligiositeten» kan förbli ett bestående värde skall ej här utförligare behandlas. Det är säkerligen för tidigt att i ett generellt omdöme fastslå erfarenheterna från vinterns krig. Den andliga spänningen och förhållandena i övrigt vid fronten efterföljes lätt av en reaktion, som kan antaga oädla, skadliga former, yttrande sig i stegrad nöjeslystnad och lössläppta seder. En sådan reaktion grusar även de religiösa vinningarna. Å andra sidan synes det uppenbart att många där ute upplevat livets allvar på ett sätt, som på en gång dömt och lyft dem. Måhända ha de så djupt erfarit en högre verklighet, att de aldrig kunna förgäta det. Men sådana finnas, som efteråt kritisera sin religiösa »väckelse» såsom ett uttryck för fruktan och ängslan och därför taga avstånd från den. De åter, som tidigare levat inom den kristna livssfären, löpa knappast risken, att reaktionen skall äventyra deras tro. Måhända går deras inre väg efter krigets intensiva upplevelser genom en period av trötthet mot en mognad och fördjupning, till vilken denna konfronterings med verklighetens ohyggliga allvar lagt grunden.

Trons kraft har blivit uppenbar även bakom fronten. Hemmen ha övat mycken förbön — bön för de kära vid fronten, bön för

fosterlandet. Förbönen har stillat oron och hjälpt mången ut ifrån sina egna tankars och intressens trollkrets.

I tro på Guds kärlek och det eviga livets visshet ha de fromma hemmen tagit emot de tunga dödsbuden. Fromhetens äkthet och djup ha ofta blivit rökta i den ödmjukhet och inre styrka, med vilken de sörjande burit sin börda. Man har icke sörjt såsom de, vilka icke hava något hopp.

I genuin omedelbarhet tyckes fromhetslivet ha levat jämväl i de evakuerades krets. En av Finlands biskopar, som inom sitt stift kunde räkna en inflyttad befolkning av cirka 80,000 personer, vittnade — det var i januari — på grundval av sina personliga intryck av de evakuerade: »De knota icke och klaga icke, utan förtrösta på Gud och tro på en ny, lyckligare dag.» Han talade ock om den hunger efter Guds ord, som gjorde sig gällande bland dem.

Freden, den hårda freden!

Vida kretsar av Finlands folk genomlevde krigets månader under daglig bön för fosterlandet, nitälskande bön. Visst krävde den bönen kamp, ja, rent av tro på undret. Där stod ett litet folk, i huvudsak ensamt, mot österns koloss. Ha vi icke rätt att säga: undret uteblev icke! Ty som ett under måste det motstånd betecknas, som vår armé kunde bjuda den övermäktige fienden. Men så kom trots allt fredsslutet som en djup och bitter besvikelse. Det var en svår prövning icke minst för trons och bönenas människor. Det är betecknande för det sinnelag, med vilket Finlands av de folkliga väckelserörelserna fostrade folk vant sig att bära tunga öden, att man även inför det till en början förlamande fredsslutet upprepade bonden Paavos ord:

»Herren prövar blott, han ej förskjuter.» Det var ett vackert vittnesbörd om gudsförtröstans fasthet. Lika fördelaktigt vittnar den handlingskraft och framtidstro, varmed man gått till återuppbyggnadsarbetet, om den finska fromhetens inre krafttillgångar.

När några veckor förflutit efter »fredsutbrottet», ha vi allt allmännare lärt oss förstå, huru mycket vi trots allt undgått. Vi ha begynt ana, att här säkert finnes anledning till tacksamhet utöver vad vi först förstodo eller kunde medge. Framför allt äro vi nu ställda inför uppgifter, som kräva en anspänning av nationens

alla krafter, andliga och materiella, och som icke lämna rum för en passiv klagan eller en pessimistisk modlöshet. Sådant stjälar blott tid och krafter.

De gångna månaderna ha att uppvisa många positiva värden vid sidan av all hemsk förödelse, alla bittra människoöden och allt grymt lidande. Som ett sådant uppbyggande värde bör framför allt nämnas den endräkt, som i Finlands ödestimme förenade dess folk till en enda, stark front. Språkgrupper, som förut mistrott varandra, folkklasser, som för tvenne årtionden sedan stodo med vapen i hand mot varandra, funno nu varandra i gemensam fosterlandskärlek och osjälvisk handlingskraft. Offerviljan, detta höga mänskliga och kristna livsvärde, som pålägger människor stora lidanden, men även avslöjar sig som något av det vackraste i människohamn, har i Finlands sista krig åter visat sin makt och sin storhet.

Visst väcker det som skett många frågor, som tanken icke kan besvara, icke heller den kristna tanken. Men det har också blivit uppenbart, att intet svar på de svåra problemen, icke ens det visaste, kan bära en människa i tillvarons tyngsta stunder. Det kan endast ett högre inre liv, själens liv i tro och frid.

Tung har vägen varit, »fädernas väg», för Finlands folk av i dag. Men på stridens och lidandets väg har fädernas tro åter visat sin kraft.